

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik Postbus 2235 6201 HA Maastricht
---

Het SOK-bestuur:

Ton Breuls	Voorzitter	00-3212454059	<i>tbreuls@skynet.be</i>
Joep Orbons	Secretaris	043-361 87 93	<i>jorbons@xs4all.nl</i>
Norbert Hensing	Bestuurslid	00-324-2751356	<i>nhensing@belgacom.be</i>
Rik Bastiaens	Bestuurslid	00-3212-210639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Erik Honée	bestuurslid	043-325 61 10	<i>honee_houben@onetelnet.nl</i>

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica".

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>jorbons@xs4all.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Secretaris	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Pierre Hardy	Penningmeester	043 - 363 75 91	<i>pfg.hardy@hetnet.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Bestuurslid	043 - 344 07 41	<i>W.Schoenmakers@mw.unimaas.nl</i>

E-mail Stichting ir. D.C. van Schaik:

vanschaikstichting@nhgl.org

Technische commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Plateauweg 7, 6212 EA Maastricht, Telefoon: 043 - 3218473

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Telefoon: 00 - 3212454059

Redactie SOK-Info:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, Telefoon: 024 - 3781820
E-mail: sok-info@planet.nl

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is. De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september, en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Coleman 295 770E

Adressen, mededelingen en oproepen

Nieuwe SOK-leden

- Nol Eliëns, Narcislaan 25, 5595 EE Leende. Tel: 040 - 2065096, e-mail: *eliens@iae.nl*
- Henk Blaauw, Haver 46, 6581 RC Malden. Tel: 024-3582946, fax: idem, e-mail: *blaauw@psych.kun.nl*

Nieuwe adressen van leden

- Rik Bastiaens en Simone Frissen: Krukstraat 2, 3770 Val-Meer/Riemst, België. Tel: 012-210639, e-mail: *rik.bastiaens@pandora.be*
- Norbert Hensing: Rue du Garage 19, 4690 Eben-Emael/Bassenge, België. Tel: 04-2751356, e-mail: *nhensing@belgacom.be*
- Theo Kostons: Weth. Vrankenstraat 34 A, 6227 CK Maastricht. Tel: 043-3438956

Nieuwe e-mailadressen van leden

- Marcel Weiland: *m.weiland2@chello.nl*
(Het oude e-mailadres, *mweiland@worldonline.nl*, blijft daarnaast ook "nog even doorsudder", aldus Marcel).
- Wilfred Schoenmakers: *W.Schoenmakers@os.unimaas.nl* (Daarnaast zal het oude e-mail adres, *W.Schoenmakers@MMW.UNIMAAS.NL*, ook nog ongeveer een half jaar in gebruik blijven.)

Programma SOK-ledenavond

Op **VRIJDAG 14 MAART 2003** is er weer SOK-ledenavond in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Aanvang is zoals gebruikelijk om 19.30 uur.

Het eerste deel van de avond zal door Johan Willems, de vleermuisconservator" van de Lacroixberg, gevuld worden met een lezing over vleermuizen. Op de dag na de ledenavond, zaterdag 15 maart, is er een excursie in de Lacroixberg gepland, om de besproken vleermuizen in levenden lijve te kunnen zien. Het is tevens natuurlijk een mooie kans om weer eens te genieten van de veelheid aan sublieme onderaardse landschappen in die uitgestrekte groeve. De exacte gegevens over de excursie zullen nog per brief aan de leden worden bekendgemaakt.

De tweede helft van de avond is er een samenzijn in het museumcafé. Dan is weer alle gelegenheid tot het uitwisselen van ervaringen en ideeën onder het genot van een drankje.

Tot vrijdag 14 maart om 19.30 uur in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht!

Vrijwilligers gezocht i.v.m. openstelling keldertjes Slavante

Er wordt momenteel hard gewerkt aan het Casino Slavante. Het gebouwtje uit 1846 wordt gerestaureerd en verbeterd. Volgens de huidige planning zal het op 19 april worden geopend. Het is de bedoeling om ter gelegenheid van die heropening op zaterdag 19 april en wellicht ook op zondag 20 april vanalles te organiseren. Aan de Stichting ir. D.C. van Schaik is dan ook gevraagd om op die dagen de keldertjes van Slavante open te stellen. We zoeken nu vrijwilligers voor de in- en uitgangscntrole en voor wat opruimwerkzaamheden aan het einde van de dag. Wie zich hiervoor beschikbaar wil stellen, kan zich melden bij Ad Lagas.

Stichting ir. D.C van Schaik

Excursie Jezuïetenberg op Internet

Op <http://gallery.ta.tudelft.nl/dig> zijn een vijftigtal foto's te bewonderen van een excursie die de INGEO-kring november vorig jaar maakte in de Jezuïetenberg. Veel bekende ondergrondse bezienswaardigheden en talloze onbekende ingenieurs!

Twee "Zuidafrikaanse" vragen

Jan Paul van der Pas verzocht de redactie om de onderstaande twee vragen eens aan de SOK-leden voor te leggen. Een vriend van hem, Zuidafrikaans medicus en speleoloog, was een tijd geleden voor een congres in Maastricht. Ze hadden een afspraak, maar Jan Paul kon hem pas op de laatste dag van zijn verblijf ontmoeten, aangezien hij met Joep Orbons in Liverpool was voor een congres over "ondergrondse toestanden". Ondertussen bezocht zijn Zuidafrikaanse vriend de mergelgroeven en stelde daar enkele intelligente vragen aan de gids. Het antwoord was: "De mensen die daar het antwoord op weten, zitten in Liverpool"!

Toen Jan Paul zijn vriend uiteindelijk ontmoette op de laatste dag van diens vakantie, had hij echter ook geen antwoord op zijn vragen. En wat doe je dan? Juist, je "gooit ze in de groep" via de SOK-Info. Dus hier zijn ze dan:

- Is er in de mergelgroeven ooit gemeten naar 'Radon'?
  - Is er ooit onderzoek gedaan naar een eventueel verband tussen Radon en het vroegtijdig overlijden van mijnwerkers? (Men neemt over het algemeen aan dat ze overleden aan TBC, maar Radon kan ook een oorzaak zijn geweest.)
- Eventuele reacties gaarne naar: J.P van der Pas, Vauwerhofweg 3, 6333 CB Schimmert, 045-4041600.

Redactioneel

Op de voorplaat staat ditmaal, speciaal voor de lampenliefhebbers, een wel erg verregaande striptease van een Coleman. (Een Colevrouw was er helaas niet te vinden!) Onze fanatieke lampenspecialisten konden zich dit jaar reeds verlustigen aan een zestiende- eeuwse olielampje, een oude Petromaxreclame en een schatje van een carbidlamp. Ook de voorpagina's van de twee volgende SOK-Info's zullen nog een afbeelding met het thema "berglampen" bevatten. We wilden op die manier de jubeljaar-edities van ons ledenblad opfleuren met passende "feestverlichting".

Voor de doordenkers gaat er ditmaal trouwens weer een verheffende symboliek schuil achter de voorplaat: Al die losse onderdelen, groot en klein, hebben een specifieke functie en zijn elk op zich onmisbaar om het geheel tot een puike lamp

te maken, die met haar stralen zelfs tot in de duisterste uithoeken van het ondergrondse kan doordringen. Zo is ook elk SOK-lid, "groot" of "klein", onmisbaar om onze studiegroep tot een stralend geheel te maken, dat alle aspecten van het groeve-onderzoek op voortreffelijke wijze kan belichten. Regelmatig gezamenlijk de tank bijvullen, bijvoorbeeld in het museumcafé, is daarbij een belangrijke factor in het algehele onderhoud!

Toen we de zestalige legenda in de handleiding van de afgebeelde Coleman nog eens nader bestudeerden, zagen we dat bijvoorbeeld nummertje vijftien in het Nederlands een "tankdop" heet, maar in het Frans "boucon de reservoir" en in het Italiaans "coperchia combustibile". Spreek dat maar eens uit en voel hoe het leven opeens een heel stuk zonniger wordt!. Een ander mooi voorbeeld is nummertje vierentwintig. Dat wordt in het Nederlands nuchter een "balmoer" genoemd, maar in het Italiaans zwierig-grappig "dado di securezza" en in het Frans bijna mysterieus "ecrou borgne sphérique". Dat zijn nu van die dingen waardoor de redactie het soms haast betreurt, zich met het Nederlands te moeten behelpen....

Tot slot nog even dit: We kregen een mailtje van een kersvers lid onder ogen, waarin -onder andere- te lezen was: "Ik merk in de gesprekken met de mensen, dat het niet lezen van de SOK-Info de communicatie verstoort". Nu horen jullie het dus ook eens van een nieuwkomer met een nog frisse kijk op de zaken: Als je de SOK-Info niet leest, kun je nergens over meepraten en zaai je met je nitwit-opmerkingen alleen maar verwarring in de hoogstaande gedachtenwisselingen tussen diegenen die wél goed geïnformeerd zijn.

Het is toch werkelijk godgeklaagd en haast onvoorstelbaar dat er nog leden blijken te zijn, die ons prachtige blad NIET gretig tot het kleinste lettertje uitspellen! We zullen ons echter tot het uiterste beheersen en hier niet gaan schelden op die types, hoewel we dat ongestraft zouden kunnen doen, aangezien ze het toch niet zouden lezen.....

De redactie

Politiehumor niet om te lachen voor berglopers

De hevig verontwaardigde bergloper W.M. stuurde ons deze cartoon, genaamd "Klunder", die hij voor ons uit het Algemeen Politieblad nr. 2 van 25 januari 2003 had geknipt. Hij schreef ons als toelichting: "Uit dit stripje moeten we helaas concluderen dat de politie (onze vriend en helper) vindt dat de grotten in Limburg niet meer waard zijn dan een stelletje criminelen!"

Gezamenlijk weekend Subterranea Britannica en SOK

Door gezamenlijke inspanning van onze Engelse zustervereniging Subterranea Britannica en de SOK, is in het lange weekend van 3 tot en met 5 mei een buitenlandse excursie georganiseerd naar een fijne selectie van ondergrondse zaken in het Belgische Maasdal. Er staan mijnen, groeven en tunnels op het programma, uiteraard afgewisseld met een boel eten en drinken, want zo gaat dat immers bij een goede excursie!. Het programma ziet er als volgt uit:

Zaterdag 3 mei:

- 10.30 uur: Vertrek vanaf parkeerplaats De Geusselt
- 13.45 uur: Aankomst in Cuesmes bij Mons/Bergen, bezoek aan kalkgroeve Malogne
- 15.30 uur: Vertrek uit Cuesmes
- 15.45 uur: Aankomst Spiennes, bezoek prehistorisch vuursteenmijn
- 17.30 uur: Vertrek Spiennes
- 18.45 uur: Aankomst Namen en inchecken hotel
- 20.00 uur: Diner in Les Tanneurs

Zondag 4 mei:

- 07.45 uur: Ontbijt
- 08.45 uur: Vertrek uit Namen
- 10.00 uur: Aankomst Blegny en bezoek steenkolenmijn (Ondergronds)
- 12.00 uur: Vertrek Blegny
- 12.30 uur: Aankomst Koelebosch en picknick lunch met de SOK-leden
- 14.00 uur: Bezoek Koelebosch
- 16.30 uur: Vertrek Maastricht
- 18.00 uur: Aankomst Namen
- 19.30 uur: Diner in Cava

Maandag 5 mei:

- 08.00 uur: Ontbijt
- 09.30 uur: Vertrek uit Namen
- 10.00 uur: Rondleiding door de onderaardse vestingwerken van de Citadel van Namen
- 12.30 uur: Lunch in restaurant Panorama
- 14.00 uur: Vertrek uit Namen
- 14.30 uur: Aankomst en bezoek aan kalksteengroeve Foix-les-Caves
- 15.45 uur: Vertrek uit Foix-les-Caves
- 17.30 uur: Aankomst in Maastricht

Voor SOK-leden zijn er twee mogelijkheden om aan dit weekend deel te nemen:

• **Mogelijkheid 1: Het hele weekend:**

De echte liefhebbers van het ondergrondse gaan de volle drie dagen mee, bezoeken alle sites, gaan samen met de leden van onze Engelse zustervereniging 's avonds een pintje drinken en blijven overnachten. Afhankelijk van het aantal deelnemers zullen we ons over enkele privé-auto's verdelen of in een gehuurd busje er naar toe rijden. De kosten zijn nog niet bekend, maar zullen bestaan uit: busje/benzine, eten en drinken, overnachting en de entree voor de bezoeken.

Zodra het programma verder is uitgewerkt, zullen de belangstellenden nog worden ingelicht over de exacte kosten van deelname. Het belooft een heerlijk weekend te worden!

• **Mogelijkheid 2: Alleen de zondagmiddag:**

Om in een ongedwongen sfeer kennis te kunnen maken met onze Engelse collega-onderzoekers, besteden wij de zondagmiddag bij en in de Koeleboschgroeve. Er zal een picknick worden gehouden en er zullen rondleidingen worden gegeven. Alle SOK-leden zijn uitgenodigd om een hapje mee te eten, een rondleidinkje te verzorgen, foto's, kaarten of andere schoonheden te tonen, of gewoon om gezellig met onze collega's te praten.

De coördinatie van deze excursie is in handen van Joep Orbons. Aarzel niet contact op te nemen voor meer informatie: 043-3618793.

In verband met de organisatie is het noodzakelijk zich van tevoren op te geven. Stuur een briefje/mailtje naar Joep Orbons, Holdaal 6, 6228 GH Maastricht. jorbons@xs4all.nl

Vermeld je naam en eventueel je e-mailadres en geef één van de drie volgende opties aan:

- Ik zal het hele weekend meedoen
- Ik zal alleen op zondagmiddag bij de Koelebosch aanwezig zijn
- Ik weet nog niet zeker of ik dat weekend mee kan doen, maar wil graag op de hoogte worden gehouden.

Nadere gegevens, zoals de kosten, zullen zo snel mogelijk worden bekend gemaakt aan de inschrijvers.

Joep Orbons

Het Houbensbergske als vleermuizenreservaat: een unieke groeve.

Op 22 december 2002 trof ik in het Houbensbergske een groepje van zes slapende vleermuizen aan. Het betrof een kudde van de *Myotis Emarginatus* oftewel Ingekorven Vleermuizen. Bij de wintertellingen worden er van dit type elk jaar in de mergelgroeven, de enige bekende overwinteringsplaats van de soort in Nederland, zo'n 200 tot 250 geteld. Gelukkig is dit aantal stevig aan het toenemen. In het Houbensbergske bivakkeren elk jaar zo'n negen á elf Ingekorven vleermuizen. Het waren er elf in januari 2001 en in januari 2002 werden negen *Emarginaten* aangetroffen. Bij de laatste telling van januari 2003 waren het er ook negen.

Waarom kiezen deze vleermuizen juist het Houbensbergske? Het is een vleermuissoort die een relatief warme groeve lieft. Blijkbaar is het Houbensbergske dus relatief warm, wat nogal opmerkelijk te noemen is, aangezien er in 2000 een oude ingang is opengegraven en voorzien van betonnen muur met ronde gaten. Daarmee werd onze berg een "dynamische berg"; luchtstromen kwamen op gang omdat koude lucht 's winters via de horizontale ingang binnenkomt, vervolgens opwarmt en via de verticale ingang wegtrekt, waardoor de groeve dus juist afkoelt. 's Zomers is het omgekeerde het geval. Je zou verwachten dat daarmee het aantal *Emarginaten* af zou nemen,

maar gelukkig is dit niet gebeurd. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de warme lucht aan het plafond blijft en de koude lucht beneden. Dit is vaak 's winters waar te nemen in groeven: de onderste helft van de gang is mistig, bovenste helft is "klaar". Bovendien ligt het gangenstelsel schuin, want de ingangen liggen redelijk laag ten opzichte van de rest van de gangen. Warme lucht stijgt en trekt dus dieper het gangenstelsel in. Daarnaast is de luchtcirculatie het sterkst tussen de schacht en de horizontale ingang. Die liggen kort bij elkaar, waardoor het in de rest van het gangenstelsel minder "trekt". Zelf hebben de vleermuizen er ook wat op gevonden: knus tegen elkaar aanhangen! Bovendien is de Emarginatus een redelijk grote vleermuis (kop-staartlengte circa 77 tot 99 mm., spanwijdte 220-245 mm.) die grote invliegopeningen nodig heeft. De verticale ingang uit 1985 en de horizontale ingang uit 2000 bieden deze grote invliegopeningen. De ronde gaten zijn te klein, er is een lage brede opening (circa 100 x 350 mm., net als de poort van Zonneberg).

De aanwezigheid van Emarginaten in het Houbensbergske heeft één nadeel voor berglopers: het zijn gevoelige beestjes en bij de minste verstoring worden ze wakker. Dit komt door hun relatief hoge stofwisseling in de winter. Anders gezegd: ze lopen hoger stationair dan andere vleren en dat maakt hun prikkelbaarder. Dit betekent dat we de groeve beslist dicht moeten houden tussen 1 oktober en 1 april, om ze alle winterrust te gunnen die ze nodig hebben. En dat is jammer, aangezien onze hobby juist vooral in de winter wordt beoefend.

Gegevens: Telgroep Loge en Gids van de Vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden (Schober/Grimmberger, 2001)

Erik Honée, beheerder Houbensbergske

Materiaal over de Barakkenberg gevraagd

Afgelopen september had de SOK vergunning gekregen van de Stichting het Limburgs Landschap om de Barakkenberg voor de periode van een weekend open te stellen voor de SOK-leden. Het werd een geslaagd weekend, waarbij vijftig leden (ongeveer één op de drie SOK-leden) zich heeft gelaafd aan het verrukkelijke onderaardse landschap van deze groeve. En het mag gezegd worden: de SOK-leden hebben zich stuk voor stuk van hun beste kant laten zien. Voor hen werd voldaan aan een van de basisbehoeftes van een bergloper, namelijk het "mergelsnuiven". Een heel weekend genieten, dwalen, relaxen en lekker met mede-berglopers filosoferen over de geneugten van het leven. Er was echter voor onze leden natuurlijk een tweede doel om de berg in te trekken, namelijk "studie", want daar staat de hoofdletter "S" in "SOK" immers voor. Juist op het gebied van groeve-onderzoek heeft de SOK een naam op te houden, want omdat wij met ons allen de berg serieus nemen, er studie verrichten en goed weten hoe met de berg om te gaan, worden ook wij serieus genomen.

Er zijn heel wat SOK-kers in de Barakkenberg geweest, die er materiaal hebben verzameld dat vast zeer de moeite waard is om te delen met anderen. Er is echter maar een minuscule fractie van dat materiaal bij ons binnengekomen, ondanks diverse verzoeken aan alle bezoekers om gegevens uit te wisselen. Daarom bij dezen nogmaals een dringende oproep aan alle bezoekers van de Barakkenberg om hun ervaringen, resultaten, reflexies, etc, op papier te zetten en aan Joep Orbons op te sturen. Het hoeven geen grote studies zijn, maar een interessante gedachte, een foto met beschrijving, of een goede herinnering is al heel wat waard. Vertrouw dus je weekend aan het papier toe en leg het vast voor de toekomst. Het binnengekomen materiaal zal worden gebundeld, zal voor SOK-leden ter beschikking staan en zal tevens worden aangeboden worden aan Stichting het Limburgs Landschap, de eigenaar van de groeve, die zo vriendelijk was ons toestemming te verlenen om de groeve te bezoeken.

Joep Orbons

Bat-man

Via allerlei obscure kanalen kwam de hierbij afgebeelde foto de burelen van de redactie binnenzeilen. De oorspronkelijke afzender had bij deze foto de interessante vraag gesteld: "Staat ie nou of hangt ie?". Wij konden de vraag helaas ook niet beantwoorden. Het is net als met het glas, waarvan de optimist zegt dat het half vol is en de pessimist dat het half leeg is.

De mensen die deze afbeelding wellicht aanstootgevend vinden, moeten maar bedenken dat er bij zo'n lange winterslaap nu eenmaal ook een fikse ochtenderectie hoort. Het is puur natuur!

De redactie

Agenda 2003 van de Geologische Vereniging Afdeling Limburg

De bijeenkomsten zijn iedere tweede dinsdag van de maand. Ze beginnen om 19.30 uur en vinden plaats in het Streekmuseum te Valkenburg (ingang Walravenstraat). SOK-leden zijn van harte welkom, dus noteer de volgende data alvast in de agenda:

- 11 maart:** Raymond van der Ham over Naaldbomen uit het Krijt van Zuid-Limburg
- 8 april:** John Jagt bespreekt een nieuw boek over de paleontologie van het Maastrichtien
- 13 mei:** Sjeuf Felder over tektonische bewegingen tijdens het Krijt in Zuid-Limburg
- 10 juni:** Jan Nillisen en Werner Felder bespreken en determineren door leden meegebrachte Maasgesteenten

In **juli** en **augustus** zijn geen bijeenkomsten.

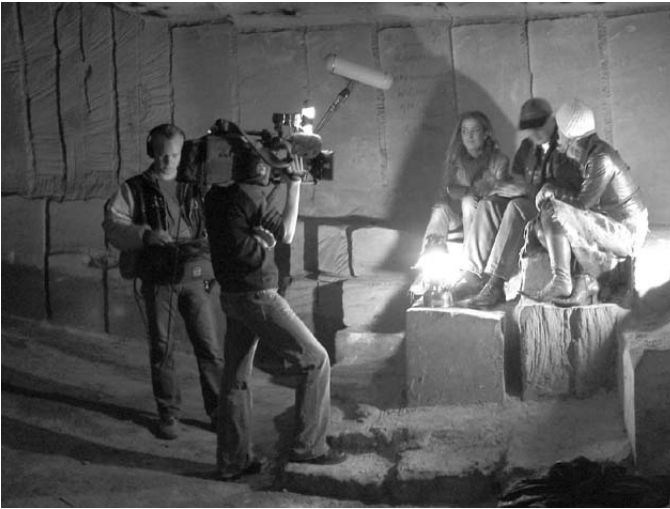
- 9 september:** Miel Doumen presenteert cd-roms van de geologie van Zuid-Limburg
- 26 september:** (vrijdag!) Jaques Severijns leidt een excursie in de Nieuwe Groeve te Cadier en Keer
- 14 oktober:** Rob Bisschops over geologie en mineralogie van de Vulkaaneiffel
- 11 november:** Bart Vernooij over de fauna van het Zuid-Limburgse Carboon
- 9. december:** Werkgroep Mineralen. Microscopavond (mineralen en fossielen bekijken en bespreken).

Wijzigingen in de programma's zijn voorbehouden.

Bridget, Katja en Jan

Afgelopen januari heeft onze eigen Apostelgroeve een rol gespeeld in de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Voorafgaand aan die verkiezingen had het BNN tv-programma "Lijst 0" van Katja Schuurman en Bridget Maasland, aan alle lijsttrekkers gevraagd waar ze graag geïnterviewd zouden willen worden. Jan Marijnissen van de SP had aangegeven best wel eens een vraagsprek in een grot te willen hebben. Zo kwam BNN bij de SOK en de Van Schaikstichting terecht en op maandag 23 december stond een BNN-cameraploeg samen met Jan Marijnissen, Katja Schuurman en Bridget Maasland en de SOK-leden Ton Breuls, Erik Honée, Olav Hensing en ondergetekende aan de ingang van de Apostelgroeve.

Voordat er ook maar iets kon worden ondernomen, moesten de beide dames naar het toilet. De suggestie van Ton om ieder een boom te nemen, werd vriendelijk afgewezen en uiteindelijk werd er besloten om bij Hoeve Nekum aan te bellen. Ik zou er wat voor geven om het gezicht van de bewoner van Hoeve Nekum te hebben kunnen zien op het moment dat hij op die druilerige morgen zijn voordeur open deed en opeens Katja Schuurman en Bridget Maasland voor zijn neus zag staan, met de vraag of ze even naar de wc mogen!

Na een eerste kennis-
making ging de film-
ploeg, samen met Jan,
Katja, Bridget en mij de
Apostelgroeve in en
werd er ruim een uur
gefilmd. Het item bestond
voornamelijk uit een
rustige wandeling door
de gangen waarbij de
twee dames Jan Marijn-
nissen over allerhande
politieke onderwerpen
aan de tand voelden. Op
enkele plaatsen gaf ik
wat uitleg aan het ge-
zelschap over de groeve
en al haar facetten.

Twee dingen zijn me bijzonder bijgebleven van die dag. Ten eerste de beveiliging van Jan Marijnissen: Al ruim voordat de lijsttrekker arriveerde waren er enkele mensen van de landelijke politie aanwezig, die alles in de gaten hielden en heel onopvallend de veldwegen van en naar de Apostelgroeve afzetten. Uiteindelijk waren er acht politiemannen, die niet op de foto wilden, maar wel heel gezellig met ons kletsten. Ten tweede viel me op, hoe professioneel zowel Jan Marijnissen als Katja Schuurman en Bridget Maasland met hun vak omgingen. Voorafgaand aan de opnamen bereidden ze zich heel geconcentreerd voor op het interview. In het programma zoals het uitgezonden werd, lijkt alles nogal chaotisch en flitsend kort, maar de grondslag was een stevig voorbereid concept.

De uitzending was op 6 januari rond half acht 's avonds. Het was een typische BNN-uitzending voor jongeren, met heel trendy beelden. De Apostelgroeve was vaak mooi in beeld, maar toch aandacht aan besteed in het commentaar. De hoofdmoot van het programma was immers het gesprek tussen Jan, Bridget en Katja.

SOK-lid Marcel Weiland maakte een cd van het programma. Voor SOK-leden die de uitzending gemist hebben, staat deze cd ter beschikking bij het SOK-secretariaat

Joep Orbons

Bestuursnieuws: Verslag bestuursvergadering 30 januari 2003

De afgelopen maanden stonden bij de meeste bestuursleden in het teken van "eigen huis en tuin". Rik, Norbert, Ton en Joep hebben zich van hun beste kant laten zien en hebben hun huis verbouwd tot een paleis met heuse balzaal en werkkamer (Joep) of hebben belastingvlucht gepleegd en zijn naar het buitenland verhuisd (Rik en Norbert). Ton heeft nu de beschikking over een echte "werkkamer" (NS-jargon voor modelspoorotoko?) Kortom, het bestuur heeft de laatste tijd weinig vergaderd en op 30 januari hebben we een opsomming gemaakt van alle agendapunten en alleen de meest urgente punten besproken. Binnen enkele weken zullen we weer vergaderen om het eindelijk eens echt te hebben over de reeds aangekondigde bestuursvernieuwing. Hier volgen in het kort de punten die besproken werden:

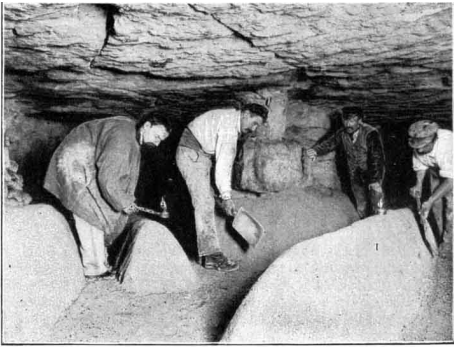
- Verbeteren vergaderstructuur: Elk agendapunt zal vanaf nu voorzien worden van een korte toelichting, zodat tijdens de vergadering spijkers met koppen geslagen kunnen worden. Tijdens de drie uur durende vergadering kunnen we dan nog meer punten afhandelen.
- Vorderingen Bosberg (Zie elders in deze SOK-Info)
- Brief Ed Stevenhagen: Het SOK-bestuur is bijzonder ongelukkig met de (e-mail) brieven die Ed Stevenhagen heeft rondgestuurd en zal Ed daarop in een brief aanspreken.
- Verslag Cursus Paleografie (zie elders in deze SOK-Info)
- Oproep verslag excursie Barakkenberg (zie elders in deze SOK-Info)
- Vorderingen Inventarisatie Groeve-ingangen: De deelnemers zijn enthousiast, ze willen natuurlijk graag wat meer zien van de groeves en omgeving dan alleen de ingang en daarom vordert de inventarisatie niet zo snel als verwacht werd, maar dat is geen enkel probleem.
- Evaluatie opnamen van het BNN programma "Lijst 0" in de Apostelgroeve: Deze activiteit geschiedde op een verantwoorde manier (vermijden van overwinterende vleermuizen, beperkte verlichting in de gangen en slechts van korte duur). De groeves en de SOK/Stichting ir. Van Schaik kwamen in een goed daglicht te staan.
- SOK-Medelingen 38 werd besproken.
- Jubeljaar: De volgende activiteiten zijn in voorbereiding: Een excursie naar België, een publieksweekend, een tentoonstelling en nog veel meer.
- Invulling ledenavond: Ditmaal weer een uitgebreid programma.
- NHGL bestuur wil graag een jaarverslag van de SOK.
- Volgende vergadering: 17 februari 2003.

Erik Honée

Parijse champignonteelt anno 1902

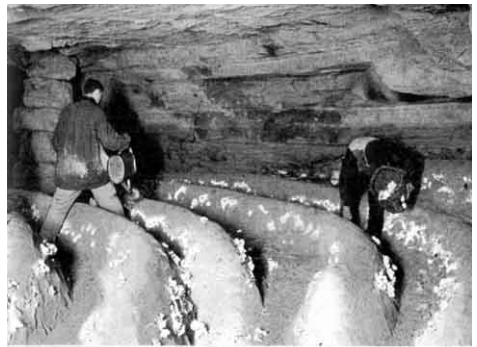
Marcel Weiland stuurde ons enkele foto's uit het Franse blad "Lectures pour tous" uit 1902. De foto's behoren bij een artikel over ondergrondse champignonkwekerij in de banlieu van Parijs.

De wijze van kweken was toen praktisch hetzelfde als bij ons. Uit de onderschriften bij de foto's (die hier helaas onleesbaar zijn door de verkleining) leren we dat de champignonbedden "meules" heetten en het mycelium "le blanc". Met een spade werden de bedden met fijn kalksteenpoeder bedekt en die fase werd "le gobetage" (letterlijk: het pleisteren) genoemd. De bedden werden regelmatig besproeid met

LA CONFECTION DES MEULES.

Pour faire pousser les champignons, on construit avec du fumier, dans les galeries qui servent à la culture, des meules, sortes de talus arrondis; de distance en distance on y pique un peu de blanc contenant des germes de champignons.

UNE CULTURE SOUTERRAINE. — ARROSAGE ET CUEILLETTE DES CHAMPIGNONS.

Champignons ont besoin, pour lever et mûrir, d'humidité et d'obscurité. Cultivés dans vases abandonnés et arrosés abondamment, les plants poussent avec une grande rapidité. La banlieue sud de Paris, on en récolte chaque jour 25.000 kilogrammes.

een gieter (arrosage) en als alles normaal verliep, kon men na vijftwintig á dertig dagen de eerste champignons oogsten (cueilleter).

De groeve waar de foto's gemaakt zijn, is behoorlijk laag, hetgeen de ruggen van de kwekers vast niet ten goede zal zijn gekomen. Let verder vooral ook eens op de fraaie steunpilaren.

De redactie

Verslag SOK-ledenavond van vrijdag 10 januari

De eerste ledenavond van 2003 werd druk bezocht. Zoals gewoonlijk begon de avond met een reeks mededelingen, waaronder de afmeldingen. Opvallend was dat nogal wat SOK-leden die normaliter de ledenavond getrouw bezoeken, ditmaal afwezig waren met als reden dat ze op "SOK-business" waren. Erik Lamkin was bijvoorbeeld vergunningen voor de RRB bij de Zonneberg aan het uitdelen en Jos Cobben was met vleermuistellingen bezig.

Het eerste agendapunt van de avond was een "brandende" zaak van Ad Lagas. Ad liet op een bijzonder boeiende en vooral aanschouwelijke manier zien hoe zijn speurtocht naar de originele brandstof voor de oude olielampjes verlopen was. Hij had daartoe twee olielampjes "uit de berg" meegenomen: een origineel open olielampje en een replica van een dicht olielampje. Beide werden met de juiste brandstof gevuld en aangestoken (Natuurlijk niet onder de brandmelder!). De lampjes hebben verder de hele avond brandend voor in de zaal gestaan, zodat iedereen kon zien hoe lang ze op een vingerhoedje brandstof werken. Het was een bijzonder boeiend onderwerp en Ad zal verderop in deze SOK-Info nog uitgebreid verslag doen van zijn onderzoek.

Wim van Schaik had uit de Verenigde Staten een video meegenomen van een gigantisch grote kopermijn. In de film werden de ontginning, transport, en verwerking haarfijn uiteengezet.

Joep Orbons gaf vervolgens een kort overzicht van de stand van zaken van het project "Inventarisatie groeve-ingangen". In een volgende SOK-Info zal hier nog verder op worden ingegaan.

De rest van de avond stond in het teken van enkele computerpresentaties. Het nieuwe SOK-lid Jaap Brandsma had een computerpresentatie gemaakt over de Zonneberg, verlevendigd met bijpassende muziek. Helaas was Jaap zelf die avond verhinderd, maar hij wilde toch dat zijn werkstuk vertoond werd.

Marcel Weiland en Joep Orbons gaven een presentatie over de tv-opnamen in de Apostelgroeve. Een verslag van deze opnamen staat elders in deze SOK-Info. Marcel had de uitzending zo gemonteerd, dat de verschillende onderdelen allemaal netjes achter elkaar stonden.

Als laatste gaf Joep Orbons nog een presentatie over het Symposium te Liverpool van afgelopen augustus. Veel leuke ondergrondse sites, weinig mergel, maar wel spannende tunnels en gevaarlijke mijnen.

De avond werd afgesloten met het bekende drankje in het museumcafé, aangenaam van gedachten wisselend over de onderwerpen van die avond, de mergelgroeven en de belangrijke zaken des levens in het algemeen.

Met dank aan Johan en Valentijn Heijnen voor hun ondersteuning, want zonder hen was het hele computeritem in de soep gelopen.

Joep Orbons

stille klacht

ooit zee hier en zilte adem
steeg eindeloos op oeverloze vloed
het water stolde, later delfde men
goudgele mergels in overvloed

goed gebroken onderaardse wegen
-maar misbruik door een parasiet-
wie heeft de doodskus gegeven?
de blokbrekers toch zeker niet

een stad weidt in het nabije dal
-zij randde aan zij mergelde uit-
veilig in vaderlijke schaduwval
hangt ze de vermoorde onschuld uit

de mergelwolf toont zijn ware gezicht
triomf- fabriekssirenes zingen
de judaskus van mijn Maastricht
bracht meer op dan dertig zilverlingen

John Hageman

Bezoekers opgespoord: Courrier de la Meuse

In deze aflevering staat een krant in de schijnwerpers, of moet ik zeggen het personeel van die krant? In de Zonneberg, niet ver van de "E-muur", staat een opschrift van een groepje namen met als kop: "Le Courier de la Meuse 10 Oct. 1852". De namen zijn zeer waarschijnlijk van personeelsleden van de op 2 oktober 1851 opgerichte Maastrichtse krant. Dit vermoeden lijkt bevestigd te worden door de toevoeging "drukker" achter één van de namen. De namen klinken nogal Maastrichts: Severijns, de Beaumont, Van Dijk, Pereboom. Dit is een belangrijke aanwijzing, aangezien er in Luik een gelijknamige "Koerier" bestond. Wanneer we de twee data naast elkaar leggen, lijkt het erop dat dit opschrift gemaakt werd tijdens een uitstapje ter gelegenheid van het éénjarig bestaan van de krant. Het blad was overigens erg populair en ging pas na veertig jaar ter ziele, iets dat in die dagen heel bijzonder was.

Het dagblad bestond uit vier pagina's met hoofdzakelijk buitenlands nieuws in de Franse taal. Verder stonden er de handels- en beursberichten in. Het nieuws uit de eigen regio bestond voornamelijk uit bestuurlijk nieuws en wetenswaardigheden over het garnizoen. Advertenties en een feuilleton over o.a. het leven van Napoleon Bonaparte maakten het geheel compleet. Kranten uit die dagen waren niet zo onpartijdig als de huidige dagbladen, want de hoofdaandeelhouders van plaatselijke kranten waren vaak gefortuneerde burgers met politieke ambities. Zo was burgemeester Pijls van Maastricht, geldschieter van "Le Courier de la Meuse", bepaald geen vriendje van de industrieel Regout, die op zijn beurt weer het suikeroompje was van de krant "L'Ami du Limbourg". Heel Maastricht kon meegenieten van hun wederzijdse politieke weerzin door de beide kranten te kopen.

John Caris

Verslag Cursus Paleografie

Zoals eerder in de SOK-Info en per brief werd aangekondigd, werd er naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de SOK een korte cursus paleografie georganiseerd. De heer Jacques van Rensch gaf die cursus op 13 en 20 december 2003 in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Er hadden zich dertien mensen aangemeld waarvan er negen kwamen opdagen. Op de eerste avond werd aan de hand van mooie voorbeelden de ontwikkeling van het handschrift door de eeuwen heen besproken. Ook werden enkele opschriften uit de berg behandeld, waarvan een opschrift in de Zonneberg (te vinden nabij de huidige ingang) een mooi gedicht bleek te zijn. Ad Lagas had zich de moeite genomen om een aantal goede foto's van het opschrift te maken en digitaal te bewerken, zodat het duidelijker te lezen was. Een "vertaling" van het gedicht van zal nog in een volgende SOK-Info worden gepubliceerd. De meeste opschriften in de berg zijn gemaakt door mensen die niet goed konden schrijven en het is daarom vaak heel moeilijk om zo'n tekst te ontcijferen. Verder moet je je proberen te verplaatsen in de manier van leven en denken van die tijd. Gewapend met die kennis, tabellen met het alfabet door de jaren heen en een vleugje Latijn, kom je een heel eind. Zo heeft Jacques ons laten zien hoe moeilijk het kan zijn om opschriften uit de berg te ontcijferen.

De tweede avond werd gevuld met voorbeelden van opschriften, aangereikt door de deelnemers. Jan Spee had een speciale projector ter beschikking gesteld, waarmee foto's geprojecteerd konden worden en Jacques waagde een poging om ter plekke de getoonde opschriften te ontcijferen. Het werd een echte puzzelavond waarbij we het geleerde van de eerste avond mooi konden toepassen. Zelfs in de pauzes in het museumcafé, onder het genot van een potje bier of een kopje koffie, werd er driftig gepraat over de opschriften, maar ook over aktes en zelfs over een ring met een inscriptie, die door Henk Rademakers was meegebracht. Rond tien uur werd deze zeer leerzame en gezellige cursus afgesloten.

~~Erik Honée~~ **Rik Bastiaens** (aanpassing)

Het olielampje van de blokkeerder deel II: Een succesvol vervolg

In SOK-Info 103 heb ik "brandende" vragen gesteld over de brandstof van het olielampje. Nadat ik het betreffende stukje geschreven had, heb ik literatuur over het onderwerp erbij gehaald. De meest uitgebreide informatie gaf Henry A. Pohs in zijn "The Miner's Flame Light Book" (Denver, Colorado, 1995, pag. 17 en 115):

- In de open olielampen werden dikke, gestolde dierlijke (runder-, varken-, walvis-, robben-) vetten en oliën gebruikt en daarnaast dierlijke talk en bewerkt dierlijk vet, oftewel reuzel.
- In de gesloten olielampen werden vloeibare, plantaardige (raapzaad-, koolzaad-, zonnepitten-, olijven-, pindanoten-, katoenzaad) oliën gebruikt en daarnaast vis- en walvisoliën (levertraan? Brrrrr.....) en sinds 1860 ook minerale oliën en daarvan afgeleide producten.

Het bovenstaande leek me genoeg informatie, dus klom ik op de fiets en stroopte de stad af....en met succes:

- Reuzel (de meeste slaggers verkopen het niet meer) vond ik bij slagerij Van Sint Fiet (Rechtstraat 26, Wijk-Maastricht) á 1 euro per ons. Ze vroegen of ik wafels

ging bakken, want die schijnen met reuzel erg lekker te worden.

- Koolzaadolie vond ik in de Natuurwinkel (Brusselsestraat 22A, Maastricht). Een fles van een halve liter, merk Fertilis, kost 2,69 euro.

Met die twee materialen heb ik op de SOK-ledenavond van januari een kleine demonstratie gegeven. Tot mijn eigen verbazing bleven de lampjes redelijk goed branden. De demonstratie leidde tot nieuwe informatie en vragen zoals: "hoe lang zou zo'n lampje kunnen branden?". Jan Spee wees me op een publicatie van W.A. Lemmerling ("Oet vreuger jaore", Deel 7, Volksleven en Volkscultuur in en om het Mergelland, drukkerij Lindelauf, Oirsbeek1982). Lemmerling geeft aan dat er in deze streek vooral koolzaad- en raapzaadolie werden gebruikt naast de olie van lijnzaad en tintentut (boterzaad). Dat rook allemaal niet zo lekker in een olielampje, dus gebruikten de rijke mensen liever betere oliën, zoals die van beukenootjes of walnoten. Rest echter nog steeds de vraag hoe lang het lampje zou kunnen branden. Zo'n kwestie mag niet te lang blijven liggen, want anders raakt ze in de vergetelheid en dus ging ik voortvarend aan de slag met proefnemingen. Hier volgt een verslag van mijn bevindingen.

- Het open olielampje: Er werd gebruik gemaakt van een bronzen replicalampje, vervaardigd door Han Bochman, naar het model van een zeer oud olielampje dat hij ooit in een onderaardse mergelgroeve hier in de buurt vond. De inhoud van het lampje is circa 45 milliliter. De lont (pit, of week) is ongeveer 6 millimeter dik, nogal compact en vermoedelijk van katoen gemaakt. Het lampje werd volledig afgevuld met reuzel en aangestoken. Het vlammetje was te vergelijken met een theelichtje: heel weinig licht dus als je gewend bent aan een Mag-lite, maar natuurlijk heel veel licht veel als je verder niets hebt!

Het lampje brandde moeizaam en iedere twintig minuten had het aandacht nodig, omdat de lont iets moest worden bijgesteld of om de reuzel in de richting van de lont te duwen. Misschien was de lont te dun of te compact, of zou ze meer centraal in het lampje moeten zijn geplaatst, want het vlammetje was eigenlijk te klein om de reuzel die wat verder weg zat aan het smelten te krijgen, zodat het lampje voortdurend dreigde uit te gaan. Na 6,5 uur was iets meer dan de helft (circa 25 milliliter) van de reuzel verbrand. Omdat het lampje zo moeizaam brandde, is het experiment toen maar beëindigd. Wellicht is het zinvol om de proef te herhalen met een dikkere, eventueel minder compacte lont. Er is dan een grotere vlam te verwachten, waardoor ook de reuzel verder weg van de lont makkelijker zal smelten. Een grotere vlam betekent meer licht, maar ook dat de brandstof sneller op is en de brandduur van het lampje dus korter is.

- Het gesloten olielampje: Er werd gebruik gemaakt van een lampje uit Noord-Frankrijk (omstreeks 1995 gekocht), gemaakt van zeer dun ijzer, bijna blik. Het lampje lijkt veel op de lampjes die in de negentiende eeuw en daarvoor in onze streek in gebruik waren. De inhoud van het lampje is circa 30 milliliter. De lont is ongeveer 8 millimeter dik, nogal compact en vermoedelijk eveneens van katoen gemaakt. Het lampje werd helemaal afgevuld met koolzaadolie en aangestoken. Het vlammetje was iets groter dan van een theelichtje, ongeveer zo groot als van een kaarsje met een diameter van 1 centimeter. Ook dit lampje vergde enige zorg; om het brandend te houden, moest de lont ieder uur een klein beetje worden bijgesteld. Toch brandde dit lampje zonder al te veel moeite 6,5 uur op 30 milliliter koolzaadolie.

- Samenvatting: Met een klein beetje olie of reuzel kun je makkelijk de hele dag je lampje laten branden, maar veel licht krijg je niet. Het is dus goed te begrijpen dat elke ondergronder, mijnwerker of blokkbreker eind negentiende eeuw zeer enthousiast was, toen er iets nieuws op de markt verscheen: de carbidlamp!

Ad Lagas

Een oude beschrijving van de St Pietersberg II

Uit "Geschied- en Oudheidkundige schets der Stad Maastricht" door Jos. Russel (twee delen) 1883. Heruitgegeven in facsimile (Zaltbommel.1974)

In de nabijheid van Maastricht vindt men grotten of oneraardse gangen die door de reizigers met bijzonder genoegen bezocht worden, en welke welligt nergens, voorzeker weinig hunne gelijken vinden, zoo door uitgestrektheid als door hunne hoogte, breedte en getalssterkte. Wie Maastricht gezien, en de grotten van St-Pieter niet bewonderd heeft, zag niets. De catacomben van Parys en Rome kunnen daarbij niet vergeleken worden.

Er bestaan meerdere openingen om zich in de grotten van St. Pieter te begeven. De meest gewone is die achter en bij Slavante, op welk buiten een wegwijzer woont, die ten dienste staat van hen die de schoot des bergs een bezoek willen brengen, en hen de voorname plaatsen en merkwaardige zaken aanwijst en verklaart.

De ziel wordt bevangen, het hart klopt heviger, wanneer men deze holten binnentreedt, overgeleverd aan een wegwijzer en zijnen fakkel. Duizenden gangen kruisen zich naar alle kanten, men vermeent eenige aanwijzingen te vinden in de karresporen die men gewaar wordt., doch ongelukkig is hij die zich daarop verlaat. Honderd tegen een, dat hij nooit meer het daglicht zou wederzien, en vreeselijke verhalen worden verteld van onvoorzichtigen, die zich zonder wegwijzer in deze doolhof gewaagd hadden.

De gangen hebben eene buitenmatige hoogte en breedte, in één lopen honderd zijwegen uit, hier eindigen dezelve met eene zogenaamde kapel, daar vindt men het laatste oordeel, ginder de spoorwegkamer, op de muren leest men de namen van honderden roemrijke mannen die niet meer zijn, eindelijk komt men aan de negendrup, waar zoo dikwijls men tot negen geteld heeft, eene druppel helder water uit het gewelf in een steenen bak nedervalt. Men beweert dat deze grotten zich tot bij Luik uitstrekken, een beweren dat mogelijk is, ofschoon door het instorten van enkele gangen de weg versperd is om tot bij gezegde stad onder den grond door te wandelen.

Eene geschiedkundige herinnering:

Gedurende het beleg der Fransche troepen, in 1794, hadden de jagers van het belegerende leger zich in de hollen gevestigd terwijl de Oostenrijkers het fort St. Pieter bezetten. Daar deze laatsten ongelukkig waren in hunne uitvallen in open veld, begaven ze zich langs een trap uit het fort naar de grotten, om de Franschen eruit te verdrijven. Doch de fakkels die zij droegen waren hunne verraders, de Fransche jagers hielden zich schuil in de duisternis, en zoodra de oostenrijkers in

hunne nabijheid kwamen, schoten zij er meerderen onder hen neder en namen de anderen gevangen.

De door Russel vermelde bewering dat het gangenstelsel zich tot aan Luik zou voortzetten, doet mij denken aan een anekdote over een tante van me. Zij woonde "op" Sint Pieter en volgde eens, op een regenachtige woensdagmiddag in de zestiger jaren, met haar twee zoontjes een rondleiding in het Noordelijk Gangenstelsel. Nadat de gids de gebruikelijke route langs alle bezienswaardigheden had gevolgd en ondertussen verteld had dat de gangen ver tot in België doorliepen, stond hij plotseling stil en stelde op een suggestieve geheimzinnige toon de volgende vraag aan zijn inmiddels zeer beïndrukte publiek: *"Beste dames en heren, we hebben al een flinke afstand afgelegd onder de grond, heeft iemand een idee waar we ons nu bevinden?"*. Ongetwijfeld had hijzelf al een spectaculaire onthulling klaar om de argeloze toeristen op de mouw te spelden, maar mijn tante ontnam hem de kans op ontorechte bewonderende "ooooh's" en "aaaah's", door hem nuchter te antwoorden: *"Mèh jao, onder de camping vaan Ceulen!"*

(N.B. Ceulen was de eigenaar van Chalet Bergrust en de daarnaast gelegen wei, die in die in die tijd als kampeerterein werd gebruikt.).

Fons Leunissen

Update Canner- of Bosberg

De asbestsanering in de Bosberg zal anders worden aangepakt dan men aanvankelijk van plan was. Eerst wilde men met latex de muren impregneren en dan vervolgens die smurrie hardhandig verwijderen. Deze werkwijze is in de praktijk getest, maar de resultaten vielen tegen. Nu is men van plan om gewoon met stofzuigers de muren te kuisen. Een veel mildere aanpak, die gunstiger is voor "onze" berg en z'n bijzondere interieur. (Volgens de beheerder zou dit procédé zelfs "onschadelijk" zijn!)

De afgelopen maanden is er intensief geprobeerd om toegang te krijgen tot het complex, maar dat is nog niet gelukt. Dat is bijzonder jammer, maar hopelijk kunnen we in de laatste paar weken die nog resten tot de sanering, toch nog even aan de slag. Zo niet, dan moeten we wachten tot na de werkzaamheden. Mochten we de beheerder bereid vinden om ons de groeve te laten onderzoeken, dan zullen alle leden hierover een brief ontvangen. Leden die als onderzoeker willen meewerken, kunnen dan daarop reageren. Er is overigens een maximum van (maar) 5 personen per bezoek.

Ik hoop van harte dat ik jullie binnenkort mag uitnodigen.

Erik Honée

Wie weet welke ingang dit is?

Joop Smit zag bijgaande lithografie (steendruk) in de gang hangen bij mensen die "verder niets met de berg hebben". Hij vroeg meteen toestemming om de prent te fotograferen en was zo vriendelijk ons de reproductie te mailen, zodat we nu allemaal kunnen genieten van dit zeer pittoreske negentiende-eeuwse landschap. De prent werd vervaardigd door de schilder- lithograaf Paulus Louters (Brussel 1806- 1875), die professor aan de Academie te Brussel was. Oorspronkelijk behoorde de afbeelding tot een serie genaamd "Voyage au bords de la Meuse" uit 1839. Het origineel is in meerdere kleuren. De redactie vraagt zich af welke (verdwenen) ingang dit kan zijn. Wie het weet, mag het zeggen!

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Toezicht op grotten bij rijksdienst (*Limburgs Dagblad - L.D. - van 15 oktober 2002*): Het Rijk blijft verantwoordelijk voor de veiligheid van de mergelgroeven. Oorspronkelijk wilde het Rijk deze bevoegdheid grotendeels overdragen aan de gemeenten, maar na felle protesten is men hiervan terug gekomen. Wiel **MISERÉ** van Staatstoezicht op de Mijnen heeft dit bekend gemaakt tijdens een thema-avond van de Valkenburgse werkgroep niks aan de Hand! Het toezicht op de veiligheid zal ook blijven geschieden bij groeven die niet meer in gebruik zijn als winplaats voor mergel. Vooral dat laatste is van belang voor de SOK en de Van Schaikstichting.

Kerstmarkt bouwt kasteel bij grot (*L.D. van 15 oktober 2002*): De kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT** stond in het teken van ridders. Voor de ingang werd een decor gebouwd dat de bezoekers de indruk moest geven dat ze een middeleeuws kasteel binnengingen.

Raadslid laakt hygiëne in grot (*L.D. van 21 oktober 2002*): SP-raadslid Jef **KLEYNEN** bracht een onverwacht bezoek aan de **GEMEENTEGROT** en stelde vast dat de verblijfsruimtes voor de gidsen, kassiers en overige werkers ver beneden peil zijn. Hij dringt aan op verbetering van de arbeidsomstandigheden voor de betrokkenen. Ook de wachtruimten voor de bezoekers, die toch 4 euro betalen, zijn onaanvaardbaar.

Touroperators met korting naar grot (*L.D. van 22 oktober 2002*): Als de touroperators meer dan 4000 bezoekers per jaar naar de **GEMEENTEGROT** brengen, dan krijgen ze korting. Het is maar dat u het weet!

Grote doorbraak in de GEMEENTEGROT en Laatste brok mergel en vuursteen weg tussen grot en nooduitgang (*L.D. van 23 oktober 2002*): Na een jaar breken, is eindelijk een doorbraak gecreëerd in de nooduitgang van de groeve naar de Plenkertweg. Vijf jaar geleden - in 1997 - werd voor het eerst gesproken over een nooduitgang. De 120.000 bezoekers aan de Kerstmarkt moesten allemaal door één en dezelfde ingang in en uit. De realisatie van de nooduitgang was een bijzonder lastige klus. Er bleek meer vuursteen te zitten dan was voorzien, een oude instorting zorgde voor nieuwe problemen en tot overmaat van ramp bleken hele stukken zeer instabiel, zodat de hele zaak gestut moest worden.

Mergelgrotten worden broos (*L.D. van 4 december 2002*): De inwoners van Zussen (Riemst) hoeven zich nog geen zorgen te maken dat hun woning verzwolgen wordt. Uit een inspectieronde in de **LACROIXBERG** blijkt dat de wanden en plafonds nog stevig genoeg zijn.

De serene rust van nepgraven (*L.D. van 21 november 2002*): Dat is de wel erg onsympathieke kop boven een artikel over de **CATACOMBEN** in Valkenburg, waar op 22 november het jaarlijkse Ceciliafeest werd gehouden.

Vleermuizen zoeken in grotten De COOLEN (*Het Belang van Limburg - HBvL- van 25 januari 2003*), **Speuren naar Vleermuizen** (*Het Nieuwsblad van 27 januari 2003*), **Vleermuizen kijken in de COOLEN** (*Het Laatste Nieuws van 30 januari 2003*): Bij de presentatie van een wandelgidsje van het Limburgs Landschap (B) was een geïnteresseerde pers aanwezig. Na de presentatie volgde een korte rondwandeling in de Coolen in Val Meer. Johan **JANSSEN** vertelde veel over de cultuurhistorie en ook "iets" over vleermuizen. De pers vond dat laatste onderwerp blijkbaar het spannendst, want ze besteedde veel aandacht aan die beestjes en aan een ondergrondse wandeling voor het grote publiek, die gepland was maar niet doorging. (*n.v.d.r.: In verband met de kwetsbaarheid in de winterperiode bleef die wandeling "steken" voor de ingangspoort. Daar is toen een "buitenlezing" over de Coolen, haar geschiedenis en de vleermuizen gegeven door Ton Breuls en Johan Janssen. Iedereen toch tevreden dus!.*)

Limburgs goud heet mergel (*Zondagsnieuws van 26 januari 2003*): Er zijn nog vier bedrijven in de **SIBBERGROEVE**, die de mergel exploiteren en één daarvan is het bedrijf van Fer **ROUWET**. Samen met zijn twintig medewerkers wordt de mergel in een loods in Margraten bewerkt voor de bouw en voor restauratie van bekende gebouwen, zoals Chateau Neercanne en de basiliek van Meerssen, maar ook een binnenzwembad van mergel in het westen van Nederland! Fer tekent met zijn bedrijf ook voor de megarestauratie van de kademuur van de Geul in Valkenburg en de aanleg van de nooduitgang in de Gemeentegrot.

Met dank aan onze correspondenten Valère Ceulen, Philip Duchateau, Johan Janssen, Peter Kleynen en Gilberte Nicolaes.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B3770 Kanne-Riemst. Tel/fax: 012-454059.
Email: tbreuls@skynet.be

**LEDENAVOND OP VRIJDAG 14 MAART
IN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM MAASTRICHT.
AANVANG 19.30 UUR. TOT DAN!**

Activiteitenoverzicht jubileumjaar

Hieronder een (voorlopig) overzicht van activiteiten in het kader van "25 jaar SOK". Voor meer gegevens, zoals aanvangstijden etc., zie de komende SOK-Info's en de extra nieuwsbrieven.

- 14 Maart 2003 NHMM - Vleermuislezing door Johan Willems
- 15 Maart 2003 Vleermuispracticum door Johan Willems
- April 2003 Publieksweekend in een SOK-groeve
- 9 mei 2003 NHMM - Ledenavond
- Mei 2003 Excursie(s) Frankrijk en/of Duitsland.
- Juni 2003 Lacroixberg, Z.Z.B - Verdwaaldag
- Augustus 2003 Gemeentegrot, Valkenburg - Excursie
- September 2003 Afsluiting jubileum met barbecue

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	043-3505490
Roothergroeve	John Hageman	043-3645419
Nieuwe groeve	Han Bochman	
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-3472560
St. Pietersberg (Noordelijk en Zonneberg)	Erik Lamkin	043-3479823
Scharnderberg	John Knubben	043-3611227
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Valère Ceulen	043-3211759
Keldertjes Slavante	Ad Lagas	043-3253586
Houbensbergske	Erik Honée	043-3256110

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

- 1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
- 2^e Olav Hensing, Technische commissie
- 3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 1.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

De S.O.K.-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.